

2da Beethoven

SIMFONIA LIRICA

JOSEP MARIA VALLS I BONAL.

S I M F O N I A L I R I C A
=====

en cinc parts

descriptiva de l'excursió de

L' O R F E Ó C A T A L À

a

M A L L O R C A

del 28 de maig al 2 de juny del 1949.

1ª PART

- I - Animato
- II - Molto allegro
- III - Andante con Moto-Nau
- IV - Tempo di vals
- V - Maestoso

2ª PART

- I - Andante
- II - Scherzo
- III - Cantabile

3ª PART

- I - Andante con Moto-Car
- II - Adagio
- III - Smorzando
- IV - Andante-Cantabile

4ª PART

- I - Staccato
- II - Molto cantabile

5ª PART

- I - Presto
- II - Prestissimo
- III - Fuga.

1ª PART

I - Animato.

La Sala de l'Orfeó bull materialment, plena en aquest darrer assaig. L'atmosfera està carregada. El mestre Millet lluita donant els darrers tocs a les obres programades en els concerts de Palma. Es fa via. La gent, no obstant, frisa, i un pessigo - lleig ens mou a tots. Fineix l'assaig. Les darreres observacions són escoltades amb atenció, i la xerradissa fins ara retinguda, s'escampa incontenible com escuma de borbollejant xampany. No obstant hi ha encara qui dubta. "Fins que hi serem no ho creuré" diu. Certament, són massa recents determinats records que justifiquen fins a cert punt aquests escepticismes. No obstant, ara va de bo de bo. Demà tothom recollirà les contrasenyes i els bitllets, degudament revisats i controlats com pertany a una organització perfecta. Bé, vaja; l'amic Marill no ha treballat en va, i s'apuntarà un excel·lent tanto. L'enhorabona.

II - Molto allegro.

Quotidianament, prop de les vuit del vespre, davant l'edifici de la Duana comença a formar-se un formigueig humà, que tracta, quan n'és l'hora, d'embarcar-se a la nau que fondeja en aquell lloc i es trasllada a l'Illa Daurada.

Avui, no obstant, potser fins i tot els ulls dels més indiferents observarien que aquella corrua de gent que va creixent per moments es diferencia notablement de la que de consuetud sol formar-se, ja que l'ambient que s'observa entre tots els futurs nautes és, certament, especial. Hom diria que una gran i nombrosa família, com nombrosa ocellada migratòria, es disposa a emprendre el vol. Totes les cares reflecteixen alegria; enardiment en els joves i serenitat en els grans; la xicalla arrodoneix el

color de l'ambient de família gran que s'hi respira: és el nostre Orfeó: l'Orfeó Català!. Més i més rostres coneguts van arribant, qui més qui menys carregat. Ara són els Mestres; després, els membres de la Junta, amics, amigues, tots somrients i amb aire satisfet. Fins i tot als amics que ens vénen a acomiadar, se'ls encomana l'alegria col·lectiva de què tots estem impregnats. Per fi hom dóna el senyal d'entrada al vaixell Ciudad de Palma. Comença a moure's fatigosament la llarga serpent humana, i per l'escala llevadissa de bord anem endinsant-nos a les entranyes del vaixell, com engolits per un monstre famolenc.

Tothom va prenent possessió del seu departament i disposa l'equipatge, i altra volta, de mica en mica, van poblant-se tots els llocs estratègics per poder contemplar molt millor la marxa. El vaixell sembla un esplendorós raïm, car pertot arreu: bandes, ponts, passadissos, etc., hom no veu sinó cares i més cares totes amarades de goig. Arriben els darrers tocataрдans, que són rebuts amb esclats pels qui ja estan instal·lats i esperen amb impaciència l'hora de partir. Tot arriba! No falta en aquests instants la nota d'humor: una minyona es queixa desesperadament d'haver-se oblidat el plec de contrasenyes i bitllets. Dissort! no sap com fer-ho, ja que no hi ha temps d'anar-los a recollir. No obstant, ha estat una falsa alarma, ja que per un excés de zel se l'havia acomodat tan rebé, que ignorava que el duia al damunt.

Ressona potent al port el primer avís de la sirena del vaixell advertint a tothom la necessitat d'embarcar de seguida. Pensem que aquest senyal protocol·lari gairebé és inútil, puix que no deu mancar ningú. No obstant, s'han de respectar les tradicions! Ressona el segon avís, i és retirada l'escala llevadissa que ens unia amb terra ferma. Des d'aquest instant hom diria que s'ha trencat el darrer lligam amb els qui resten i ens han vingut a donar comiat, i una sensació de buit s'empara de nosaltres.

III - Andante con Moto-Nau.

Comença la maniobra, i ja ens adonem del moviment suau d'apartament iniciat pel vaixell. Un esclat de crits i voleiar de mocadors es barreja amb el darrer toc de la sirena, i gradualment va accelerant-se el moviment de separació. Uns instants d'emoció continguda en veure com els rostres coneguts dels qui deixem van esvaint-se, i sols algun que altre crit més potent arriba fins a les nostres orelles. Enfilem el bell mig del port i sentim com la nau va prenent velocitat, i desfila davant els nostres ulls la silueta tan coneguda de la nostra ciutat, que va allunyant-se. Uns darrers mocadors ens saluden en enfilem l'Estació Marítima, que ben aviat deixem enrera. En pocs instants travessem el port, tot deixant embolcallada en la penombra del capvespre la ciutat estimada, damunt la qual es destaca el massís rocam del sinistre Montjuïc. La proa del vaixell fendeix furiament les ones, tot deixant enrera el remoreig turbulent i ondulant de l'aigua remoguda que en blanca escuma va perdent-se fins a recobrar l'estat tranquil d'abans sense deixar rastre.

Ja som a mar lliure. L'extrem de l'escullera es va allunyant per moments, i també va enxiuint-se la silueta de les muntanyes que coronen la ciutat, envoltades per la penombra de la nit que s'atansa. Unes gavines ens segueixen més i més, sense descans, ara immòbils en l'aire, ara batent llurs grans ales, com si, vivents estels, de vol majestuós, fossin remolcades per nosaltres per mitjà d'un cordill invisible.

Les ombres ens van embolcallant i sols la darrera llum del dia, reflectida a ponent i coronada per atapeïdes nuvolades, retalla la terra que deixem tot esfumant-se. El tric-trac monòton i compassat del vaixell amb l'inici del bressoleig que ens gronxa, més que amorosament, i la visió llunyana dels llamps zigzaguejants i recargolats, que per uns instants il·luminen l'ennegrida costa fonedissa ens deixa amb l'ànim suspès dins la foscor de la nit, que ja tenim a sobre.

IV - Tempo di vals.

Hom diu que els aires de mar obren la gana. Certament, deu ésser així, car podem observar molta gent enfeïnada en la tasca de consumir delitosement el sopar. Ens consta positivament d'algú que, malgrat les precaucions quantitatives en matèria tan saborosa i nutritiva, finida aquesta tasca, reincidí en l'exercici gastronòmic als menjadors de la nau.

Traslladats al bar del vaixell, tot és animació i xerradissa. Un bon cafè, acompanyat de la seva corresponent cigarreta, és l'inici obligat de tota bona digestió. Ja portem un parell d'hores de camí, i al lluny encara podem observar els fenòmens meteorològics que s'estan desenrotllant sobre la invisible costa, amb aires de forta tempesta.

Abocats a la borda i a l'entorn nostre, i il·luminats per les llums del vaixell, va escapolint-se ràpidament l'onatge argentat que forma la nau en travessar la mar ondulant, que imprimeix a la nau un gronxament encara més accentuat. La gent comença a retirar-se a descansar, i algunes cares esbalaïdes manifesten les primícies del drama íntim que s'atansa. A proa, on més s'accentua el balandreig del vaixell, i en la foscor podem observar algunes ombres que, dissimuladament i amb pas insegur, s'aboquen a la borda, on s'alleugereixen de llurs penes llençant als peixos, no solament el pa acostumat en tals casos, sinó també, acompanyant aquest d'altres menges escaients. Descendim a l'interior de les cabines i l'exemple dels de coberta és seguit amb escreix pels de baix amb un proselitisme digne d'admiració, fomentat degudament per la xardor asfixiant que hi regna. No podent resistir la teoria darwiniana, i com a bon demòcrata respectuós amb les majories, i en honor a la veritat, l'autor fa constar formalment que, si bé amb una certa recança, s'adherí convulsivament a l'acte. Passem-hi un vel!!!!...

V - Maestoso.

Les primeres llums del nou dia, percebudes a través de l'ull de bou de la cabina, ens inviten a remuntar a coberta. Fa un aïret fresc, i l'onatge bat el costat de la nau, que va fent camí. La costa mallorquina s'ofereix als nostres ulls amb un color grisenc sota un cel de plom. Passem davant la Dragonera, i al lluny ja s'endevina l'extrem nord de la badia palmesina. Damunt les muntanyes tímidament apunta el sol que aviat es fon entre les atapeïdes nuvolades que cobreixen l'ample cel. Dues hores més i, costejant sempre, en tombar la punta de Cala Figuera, se'ns mostra la gran badia, tota oberta, amb la ciutat de Palma retallada al fons. El moviment de la nau tendeix a amorosir-se. Lentament va engrandint-se la incomparable visió. Llàstima que el sol no s'associï amb els seus reflexos de mil colors a la barreja simfònica d'aigua i terra que Natura ens ofrena. Anem avançant badia endins, i distingim, clarament retallat sobre la muntanya amb coixí de pineda frondosa, l'històric castell de Bellver, com guaita amatent i vetllador. Tota la part moderna del Terreno, talment una cinta màgica, passa davant els nostres ulls, amb la sens fi de construccions modernes, xalets i hotels, arran de mar, entre innombrables cales vorejades de pinedes i roquissers. Palma, com una perla rutilant al cor d'una petxina gegantina, ens ofereix tot l'esclat de la seva nítida bellesa, coronada per la seva majestuosa Seu. El Port. Ja arribem! La calma reneix, i, paulatinament, el vaixell redueix velocidad tot apropant-se al desembarcador. Tothom ja és a coberta amb els equipatges, i semblen ja oblidades totes les amargors del viatge. De lluny estant un esclat de mocadors voleiadissos ens dóna la benvinguda. Corresponem com cal a aquesta mostra de gentilesa dels palmesins, que, matiners, ens han vingut a rebre. Darrera l'Estació Marítima s'endevina un estol d'autoòmnibus preparats per a traslladar-nos als hotels. El vaixell maniobra ràpid, i ja distingim amb claredat els rostres dels nostres

"amfitrions". Dues minyonetes típicament abillades a la mallorquina ens esperen amb un preciós ramell de flors per donar-nos la benvinguda. Per fi el vaixell resta immòbil. L'escala llevadissa és hissada. Davallem. Crits i abraçades! Joia a tots els cors! Ja hi som!

Trepitgem terra ferma, i encara la sensació de buit no ens deixa. Costa desprendre's del moviment ondulant de la mar. Ordenadament tothom ocupa els autoòmnibus que tot seguit ens traslladen als hotels respectius. Breu descans, i ens és servit un desdèjuni reconfortant: ens l'hem ben guanyat!

2ª PART

I - Andante.

Ressenyar les innombrables bel·leses que enclou la ciutat de Palma fóra tasca llarga, i sempre podriem caure en lamentables oblits; així doncs, esbossarem i anotarem les més destacades que en el breu espai de temps de què disposem ens és dat poder visitar i admirar amb més o menys atenció. Un cop instal·lats a l'hotel, ens llancem a recórrer la ciutat. I, ¿per on millor començar, escaient-se avui ésser diumenge, sinó per la Catedral? Assentada al lloc més elevat de la població, s'aixeca sobre el que havia estat antigament Acròpolis romana. Devem al rei En Jaume el Conqueridor el bastiment d'aquest bell monument gòtic amb reminiscències romàniques, en compliment de promesa a la santíssima Verge Maria. El seu interior és d'una grandiositat imponent, amb les fines i altes columnes sostenidores d'amples voltes i distribuït en espaioses naus que, en absis propi, formen un conjunt meravellós. La façana superba, coronada per alts cimboris, amb el ric enteixinat que volta

el portal i la imatgeria esculpida a ambdues bandes, juntament amb la monumental rosassa central, és d'un efecte encisador.

Visitem el palau episcopal, del qual admirem els bells patis centrals existents a l'interior, no sabem pas quin més escaient. La Llotja, edifici gòtic, amb les seves torres talment un castell feudal, amb bella portalada. L'Almudaina, antiga residència dels reis de la corona de Mallorca, d'un regust totalment arabesc. Enfilem el passeig del Born, que ens recorda la nostra Rambla, amb belles edificacions, i, remuntant a mà dreta, descobrim la Diputació i l'Ajuntament. Aquest darrer llueix un magnífic enteixinat exterior, que sobreix totalment la façana. Moltes cases mostren esculpits a llurs enfronts, més o menys artístics, emblemes senyorials; abunden, així mateix, els clàssics patis mallorquins, tots amb la corresponent cisterna i amb reixats de forja ben remarcable. Una passejada amb un calmos i estrident tramvia ens permet recórrer la ciutat i ens mena a Ca's Català. Baixem, molt abans d'arribar-hi, i enfilem una costa fatigosa, però drecera, que, a través d'una frondosa pineda, ens mena ràpidament al cim del turó de Bellver. Ací està emplaçat l'històric castell medieval del mateix nom, de forma circular, rodejat d'una ampla fossa, el qual, unit per una esvelta arcada a l'alta torre de l'Homenatge, forma un conjunt harmònic, de graciosa silueta.

Passem a l'interior i recorrem les estances, avui transformades en artístic museu arqueològic. Visitem la bonica capella existent, així com l'estança destinada antigament a cuina, amb els seus estris corresponents, de grans proporcions, i amb la monumental campana de la llar, i on bé es podien rostir diversos caps de bestiar alhora. La plaça d'armes central, rodejada de galeries columnades, amb la cisterna de colossal cabuda, puix que iguala interiorment el diàmetre de la plaça i s'alimenta pels recollidors de les aigües de pluja. Enfilem la sinuosa i recargolada escala, que ens condueix al cim de la to-

rre de l'Homenatge. Ja som dalt. El panorama és magnífic, brilla un sol esplèndid, i tota la ciutat de Palma relluu als nostres peus. La mar, amb irisacions de mil colors, la besa suau - ment i en la llunyania es perd el barreig de terra i aigua.

Davallem tot considerant els fets històrics que aquestes nobles pedres deuen haver viscut. Ah! Si poguessim interpretar llur mut llenguatge!

Es hora de tornar, car la gana es fa sentir i estem un xic fatigats: cal reposar per a estar en forma per al concert de la nit.

II - Scherzo.

Reconfortats després de l'apat, i còmodament asseguts davant d'un odorós cafè, en bona ombra, ja que fa una calor asfixiant, contemplem la riuada humana que en aquella hora omple tot el passeig del Born i els voltants de la Seu. Tot Palma deu ésser-hi, car la festa d'avui s'ho val. Solemniament, i acompanyada d'altres vint-i-tres imatges de la Verge, vingudes de diferents indrets de l'Illa, és transportada en processó la venerada imatge de la Mare de Déu de Lluc. L'animació és gran. Atlots i atlotes llueixen els més variats i típics abillaments. Músiques, danses, càntics i olor d'encens! Uns coets tronadors fen-deixen l'espai juntament amb un repic de campanes, anunciadors de la sortida processional del temple. Voldríem romandre per admirar el fervorós acte de fe i embriagar-nos del color i de la llum d'aquesta tarda de festa; però ens cal reposar, i amb recança ens retirem a descansar unes poques hores.

Damunt del jaç, en la penombra i amb els ulls clucs, perdura encara en nosaltres la sensació del bressoleig de la mar, i, llunyana, ens arriba la remor estrident de la ciutat en festa, que va perdent-se lentament...

III - Cantabile.

Fidels complidors de les instruccions rebudes, hem sopat d'hora, i, vestits ja per al concert, fem via cap a la Sala Augusta, on ha de tenir lloc. Aquesta sumptuosa sala, de construcció moderna, d'una cabuda aproximada de 1.500 persones, no ofereix pas l'animació que hom hauria desitjat. Atribuïm aquesta falla a la coincidència del concert amb la festa d'avui a la tarda en què s'ha abocat materialment al carrer tota la gent, que, fatigada, ha retirat tard. No obstant, els incondicionals no hi manquen, i llur entusiasme suplirà notablement les abstencions assenyalades. A l'hora fixada comença el concert. L'Orfeó és rebut amb un esclat d'aplaudiments, i tot seguit les nostres cançons ressonen vibrants en l'ampla sala, ara potents, adés suaus, sota el ferm mestratge del nostre estimat Lluís Me Millet. Els aplaudiments amb què són rebudes indiquen clarament que els nostres cants arriben al cor dels oients i els encomanen l'emoció que vibra en tots nosaltres. D'una a una, les cançons del programa són desgranades, i, gradualment també, creix l'entusiasme del públic, que en demana la repetició. Sempre posem el millor entusiasme i l'atenció en totes les manifestacions artístiques del nostre ben amat Orfeó; però sincerament hem de confessar que la d'avui, al nostre juí, ha superat les més afortunades i glòries. Fineix el concert, i els comentaris que ens n'arriben no poden ésser més falaguers. Tothom coincideix a dir que el pròxim i darrer concert constituirà un esclat triomfal, que afegirà, si és possible, nous llorers a l'Orfeó. Fatigats de les emocions del dia, ens retirem a descansar al nostre hotel. Fa molta calor, la gola està resseca, i un bon refresc no vindria malament. Es fa impossible trobar cap lloc on satisfer aquesta necessitat fisiològica, puix que trobem esgotades tota mena de begudes, malgrat la recerca que en fem a diferents llocs. La festa i la xarador d'avui s'ho han emportat tot menys l'aigua: per sort encara en resta. A dormir, doncs, i fins demà, si Déu vol.

3ª PART

I - Andante con Moto-Car.

Fa un dia esplendorós, precursor del gaudi que ens espera. A les nou tothom ha desdejumat i està a l'aguait dels autoòmnibus, que ben aviat ens vénen a cercar. Concentració de vehicles, tots emplenats de cares alegres, que en llarga caravana emprenen la ruta de Manacor. La terra mallorquina, amb els seus conreus ordenats, l'estol de masies totes amb el graciós i clàssic molí, els boscos i el paisatge en conjunt, ens recorda moltes contrades de la nostra terra de fisonomia semblant. Ens crida l'atenció la indumentària de la gent del camp, amb el camisó a lloure damunt les calces. Travessem els pobles d'Algaida, Montuiri i Vilafranca, tots blancs i polits. Fa bonic, a cada revolt de carretera, la visió de la llarga corrua de vehicles que, l'un darrera l'altre, formiguegen sense parar. Passem una collada i albirem Manacor amb la seva catedral, d'altíssim campanar. Ben aviat la deixem enrera i no triguem a descobrir la blavor del mar, que, amplíssim, s'estén de llevant a ponent. Passem de llarg Porto-Cristo, i en pocs instants arribem a les Coves del Drac, que hem de visitar. Descendim i, en gran estol, ens dirigim al forat peorós que ens menarà a les entranyes de la terra. Davallem unes escales obertes enmig d'un alzinar i.....; però això bé mereix capítol a part.

II - Adàgio.

L'espectacle de la Natura pregona arreu l'existència del Creador, que sàviament creà i disposà totes les coses de manera que els homes poguessin fruir de la seva inigualable i meravellosa obra. Aquests pensaments ens vénen a la ment tan bon punt hem traspassat el negre esvoranc que dóna entrada a les Coves del Drac. No creiem pas que la nostra minsa ploma sigui capaç de descriure la impressió que causa de bell antuvi, car ens sentim

transportats de sobte a un món de fantasia.

El treball pacient acumulat durant els segles per les filtracions de l'aigua agermanat amb la tècnica i l'art moderns d'il·luminació creats pel nostre Bohigas, ha imprès en aquestes coves la fantasia més original que hom pugui somniar. Milions d'estalactites i d'estalagmites d'inversemblant i capritxós format, gegantines columnes procedents de l'enllaç d'ambdues, sostenidores d'aquell immens temple arquitectònic d'inimaginable concepció humana i la variada color natural combinada amb el reflex de mil llums, tot contribueix a augmentar l'encís del visitant. A mesura que anem davallant uns guies gramofònics ens indiquen els llocs més estratègics, així com els noms de les imaginàries figures amb què, amb més o menys d'encert els ha batejats la dita popular. Un cop al fons, tenim la visió del llac Martel, d'aigua immòbil i cristal·lina, talment gegant espill, sols inquietat de tant en tant per l'ondulació produïda pel degoteig cronomètric. Installats en uns seients no gaire confortables, ens disposem a oir el concert que avui s'hi celebra en honor nostre. Prèviament advertits, la foscor més absoluta es produeix al recinte, i la quietud i el silenci planen damunt nosaltres. Una música dolça es sent llunyana, i unes llumenetes tímides apareixen en un dels extrems de la cova, els quals a poc a poc es van atansant. L'efecte corprenedor de la música sota aquelles voltes i que va augmentant a mesura que s'acosta la barca il·luminada i ocupada pels músics executants, és extasiador! No es sent ni la lleu remor del rem en establir contacte amb l'aigua. La visió ja ha passat davant nostre, i de nou la barca s'allunya lentament, i va perdent-se també en aquelles profunditats el ressò de la música que s'esvaeix tot deixant-nos en la més absoluta foscor. Un instant amb el respir contingut, i al fons del llac comencen a il·luminar-se les aigües, talment l'eixida de l'astre-rei, i a poc a poc augmenta la intensitat de la llum fins a assolir una resplendor esclatant.

Quadre superb i de meravella, que és rebut amb un esclat d'aplaudiments que trenca el silenci i l'encís de què tots estem impregnats.

L'espectacle s'és acabat. Cal marxar, i, per grups, som traslladats amb diferents embarcacions per sobre les aigües quietes que abandonem per continuar el camí fins a la sortida. Ascendim, i ben aviat la claror del dia fereix els nostres ulls. Sortim a l'exterior enmig d'un jardí florit, i ens encaminem cap als automòbils que ens esperen. Ja és passat migdia, i l'exercici i el passeig ens han despertat la gana. Ens espera un bon dinar, i amb aquesta bella perspectiva ens enfilem als respectius cotxes, que, l'un darrera l'altre i en pocs instants, ens menen novament a Porto-Cristo, mentre establim comparança mental entre la recent i fantasiosa visió esvaïda i la pròxima i suculenta que, en forma material d'un arròs a la marinera, amb seguretat ens deu esperar.

III - Smorzando.

La presència d'unes taules ben parades en bona ombra sota un amplíssim cobert a l'aire lliure, i marcant els rellotges les dues tocadetes de la tarda, no deixa d'exercir un cert reviscolament fins en l'ànim de les persones més poc afeccionades a l'exercici gastronòmic. Heus aquí, doncs, que nosaltres, la majoria dels quals sentim una certa predilecció per aquesta tan necessària com gustosa funció, ens trobem de ple emmarcats en una tal situació tan bon punt arribem a la platja del port de Porto-Cristo.

Aquest port natural és un d'aquells trossos de mar endinssats a la terra que, comunicant amb la mar lliure sols per un pas estret entre roquissers, s'eixampla al seu interior d'aigües tranquil·les i blavoses tot oferint redós segur a les petites embarcacions que hi sojornen, bé gronxadisses dins l'aigua, o descansant immòbils en el sorral càlid, entre les llargues i

subtils xarxes que els pescadors estenen zigzaguejants.

Com que el temps no és sobrer i la gana es fa sentir, tot-hom ocupa ràpidament els llocs preferits, i ben aviat l'animació i la xerradissa vessen sorolloses i encomanadisses damunt les blanques tovalles de les taules. Preludien uns escollits entreteniments, i..... rellamp! ... En lloc de la somniada arrosada ens són servides unes esgrogueïdes truites (esgrogueïdes pel color dels ous, s'entén), que desapareixen ràpidament com per art d'encantament. Un plat de peix i un altre de carn arrodoneixen bellament l'àpat tot posant-hi punt final. Fem examen de consciència i reconeixem la impossibilitat de portar a terme el nostre somniat desig, a causa, sens dubte, de la manca d'estrís culinaris proporcionats al gran nombre de comensals.

A mesura que transcorre l'àpat el bullici va in crescendo; amb tot, trobem a manca-hi quelcom per a arribar al zenit de l'animació. Aquest no es fa esperar, car, mercès a la gentilesa d'un anònim assistent, fa aparició el xampany escumejant, i dringuen les copes alegroies. Les postres, el cafè, la copa i el cigar són l'epíleg obligat d'aquest germanívol dinar.

Escampadissa general per la platja. Les màquines fotogràfiques treballen a desdir, i l'optimisme i la satisfacció vessen per tots els rostres. El temps passa, i encara ens resta feina a fer. Apa, doncs, que l'amic Marill ens apressa per marxar! Ronquen sorollosament els motors dels autodòmibus, i, confortablement enfonsats al nostre seient, partim, no pas sense dispensar abans un afectuós "a reveure!" a Porto-Cristo.

IV - Andante-Cantabile.

A Manacor ens esperen i cal fer via. Aquesta simpàtica vila posseeix una catedral magnífica, que de lluny estant ja albirarem. Parem a la plaça on un gran nombre de vilatans mostren l'astorament que els produeix la nostra llarga caravana. Ens traslladem tot seguit al Teatre-Cinema de la localitat, que,

ple de públic, estona ha que ens espera, i on la Capella Clàssica de Manacor ens dóna la benvinguda amb un enfilall de cançons del seu repertori. Corresponem com es mereix a aquesta gentilessa amb una breu cantada, que, per l'entusiasme amb què és acollida, mostra l'afecció i el gust pel bell cantar que senten la gent d'aquesta vila, fomentats per la seva estimada Capella. Unes paraules de comiat, acompanyades de delicada presentalla, posen punt final a aquest senzill, però emotiu acte de germanor. Fins a la plaça som acompanyats pel públic entusiasta, que en reprendre la marxa ens acomiada afectuosament.

La tarda declina i manquen ben bé dues hores per a arribar a Palma. Unes avaries imprevistes ens detenen repetidament; això no obstant, a la fi tot s'arranja satisfactòriament, i, coincidint amb la llum dels primers estels que brillen en l'ample cel, albirem també les primeres llumenetes tremoladisses de la capital. Conduïts als hotels respectius, sopem i aprofitem la sobretaula per a llegir la Premsa local del dia, que publica extenses ressenyes del concert d'ahir. Una alegre tertúlia al voltant d'unes taules de cafè posa terme a aquesta jornada d'esplai. Bona nit!

4a PART

I - Staccato.

Ens llevem tard, i, reconfortats per una bona dormida, repassem mentalment la tasca a fer avui. A les onze, visita a l'església dels Pares Caputxins, i a la tarda, el darrer concert. Ambdós actes ens obliguen a romandre avui completament estacats a Palma. Per tant, dedicarem el dia a descans i a proveir-nos d'algunes llemínadures típiques.

Som a mig matí, i els voltants de l'església dels Pares Caputxins presenten un aspecte animat. La nostra gent hi acudeix puntualment, i podem observar també la presència de nombrosa co-

lònia catalana, que vol associar-se a l'acte religiós. En aquesta petita però acollidora església es ret culte a Madona Bruna, la Verge de Montserrat. No hi podien mancar els nostres cants, endreçats a tan alta Senyora, en regreïment per les moltes gràcies que contínuament prodiga damunt nostre. L'acte piadós és iniciat amb un bell parlament de cordial salutació que ens ofereix un venerable i barbat pare caputxí. Tot seguit les noies de l'Orfeó canten la Pregària a la Verge, amb el text montserratí, i, finalment, entonem tots plegats la majestuosa i inspirada Salve del plorat mestre Millet, que, com sempre, causa una profunda emoció a tothom: oients i executants. Sortim, i la gent s'es-campa a recórrer la ciutat. Nosaltres optem per adreçar-nos a una de les platges dels voltants.

Mentre esperem el calmos tramvia admirem el bell monument dedicat al molt alt rei En Jaume, que s'aixeca al bell mig d'una plaça en recordança de la gesta memorable i gloriosa de la conquesta de Mallorca i de l'expulsió dels sarraïns de l'illa. Arriba, per fi, el clàssic vehicle, que ens mena a Cala Major. Pel camí remarquem amb quina amabilitat el conductor, obediënt, accedeix a parar on us convé, pel motiu més trivial, sense cap mena d'enuig ni d'impaciència. Això ens fa considerar que el consum de til·la no deu ésser gaire excessiu en aquesta terra, i que no en va el nostre agut Rusiñol va batejar-la amb el nom de l'Illa de la Calma.

Arribats a la platja, i asseguts prop de la mar, que trenca suauement l'onatge als nostres peus, no podem resistir la temptació d'establir-hi contacte epidèrmic. Així ho fem i fruïm qui-sap-lo deixant-nos bressolar i acaronar pel líquid element.

Tornem a l'hotel i dinem. De sobretaula inquirim el lloc més acreditat en l'elaboració de les típiques ensaïmades. Hom ens indica a ca's Totxo, i diligentment anem a la recerca d'aquest establiment pastisser. Preguntant s'arriba a Roma, diu la dita, i és cert, ja que a la fi aconseguim de localitzar-lo.

Un veritable mostrari d'ensaïmades tenim a la vista des del model individual, podríem dir-ne, fins a l'ensaïmada gegant, apropiada per a famílies nombroses amb dret a subsidi familiar! Som rebuts amb el mandrós "tenga" amb què els naturals de l'illa corresponen a la nostra salutació. Amb més calma, encara, procedeixen a anotar els màxims encàrrecs que ens és lícit formular atenint-nos prèviament al diàmetre de l'escala de casa i a l'allegueriment de la nostra cartera. Ah! no ens oblidem pas d'afegir-hi uns clàssics i típics "quartos" que, segons el nostre paladar, competeixen dignament, i potser amb avantatge, amb les millors ensaïmades. Acomplert aquest ritu llaminer, el qual estem segurs que cap visitant de l'illa no pot evadir, anem a la recerca d'una "autèntica" sobrassada d'aquelles d'abans, no pas de les d'ara. L'èxit no ens acompanya, i diferents enquestes ens resulten fallides. Això no obstant, a la fi un honrat i digne botiguer -al menys ho sembla- ens assegura l'article amb tanta mena de garanties que, no pas massa confiats, en fem l'adquisició amb l'esperança de no veure confirmats els nostres recels. Malauradament, el temps ens demostrà que aquests no eren del tot injustificats! Ja és hora de preparar-nos per al concert d'aquesta tarda, i a tal fi ens traslladem novament a l'hotel, i vestits adientment, fem camí devers la Sala Augusta.

II - Molto Cantabile.

Veritablement, els vaticinis formulats en finalitzar el primer concert han esdevingut realitat, car la vasta sala ofereix un aspecte brillant que s'apropa gairebé al ple absolut. Les elogioses ressenyes publicades aquests dies a la Premsa local han exercit d'incentiu en l'ànim, ja de si cal·mós i de tardana reacció, de la gent d'aquesta terra. El nostre pregon agraïment a la Premsa i als crítics per llur desinteressat i valuós concurs en l'assoliment d'aquest èxit! A l'hora fixada fa aparició a l'escenari la nostra massa coral i el nombros públic ens

dispensa una entusiàstica ovació, que es reproduïx en sortir el mestre Lluís Ma Millet. Transcorre el concert en un augment d'entusiasme constant: la repetició de diverses de les obres programades en dona fe. Sincers fins amb nosaltres mateixos remarcuem que avui el conjunt de les veus no respon a la justesa i a la intensitat acostumades: el cansament d'aquests darrers dies i, sobretot, el viatge d'ahir amb els cotxes descoberts, han comès alguns estralls en les gorges d'alguns cantaires, falla que, si bé no trasllueix al públic, no passa desapercibuda per nosaltres. Caldrà prendre nota d'aquest detall per a futures excursions de l'Orfeó. Fi-neix el concert amb el majestuós Credo, de Palestrina, i encara ressona el darrer Amén a la sala, que el públic, dempeus com electritzat, esclata en una ovació inenarrable. Testimonis locals ens donen fe d'aquesta desacostumada reacció pública i qualifiquen d'èxit sense precedents a Mallorca l'actuació artística de l'Orfeó Català. La nostra tasca ja és finida, i sols ens resta el dia de demà, que, completament lliure, podrem destinar a allò que més ens plaurà. Decidim, doncs, realitzar l'excursió a Valldemosa, Deià i Sòller, per tastar, encara que breument, l'espectacle de la Costa Brava mallorquina. A tal fi ens inscrivim per a aquest recorregut a Viatges Ibèria, on ens fan a mans un talonari amb diferents tiquets en què tot està previst, fins el més mínim detall. Amb melangia pensem que demà en aquesta hora ja serem de bell nou a bord, camí de casa. Anem a sopar, i un passeig-comiat pel Born abans de ficar-nos al llit, amb l'aditament d'un cafetó, posa fi a aquesta jornada d'estacament.

5ª PART

I - Presto.

Avui, darrer dia d'estada nostra en aquesta illa, voldríem saber tocar la lira com el poeta més consumat per tal d'entonar un càntic en llaor d'aquesta terra daurada, que ben aviat haurem

de deixar amb recança per les hores deliciosament transcorregudes, per la sana platxèria viscuda i pel gaudi constant que ella ens ha ofrenat; gaudi que, com somni de record inesborrable, perdurarà en nosaltres eternament. Dissortadament, les nostres facultats líriques són tan migrades, que havem de conhortar-nos prosseguint aquesta resermya en la més vulgar i cronològica prosa. I així diem:

Són les nou del matí, i ja estem disposats a emprendre la marxa per a l'excursió a Sòller. Manca sols que els autoòmnibus siguin puntuals, ja que el temps no és sobrer per a realitzar tot el programa turístic previst i ésser de retorn a l'hora adient. Amb un xic de retard fan llur aparició i tot seguit emprenem la marxa devers la primera etapa: Valldemosa. Pel camí notem la diferència de paisatge d'aquesta part Nord de l'illa, en comparança de la banda oposada, tota planera i suau. Enfilem un terreny muntanyós per bé que excel·lentment conreat, amb immensos oliverars de soques recargolades i mil·lenàries. La carretera ascendeix serpentejant, i Valldemosa s'ofereix a la nostra vista tota enclotada entre els massissos que l'envolten. Arribats davant la Cartoixa, descendim i, precedits d'un jove i amable guia, entrem a l'interior proveïts del talonari turístic, que comença a funcionar. Seguint les instruccions de l'engalonat acompanyant, arranquem i lliurem ara un tiquet, ara un altre, a mesura que anem recorrent les estances d'aquell monestir de grans proporcions, on, segons ens conta amb aire de lletania el nostre introductor, no es practica el culte monacal d'ençà de l'època de l'expulsió dels religiosos d'Espanya, passada la qual i en no tornar l'orde dels cartoixans a prendre'n possessió, fou quan hom el destinà a habitar les particulars a lloguer. Això aclareix el perquè Chopin, el músic genial i malaltís, vingué a fer-hi estada temporalment, acompanyat de la George Sand, en cerca de guariment de la tràgica malura que el consumia.

Unes pintures notables a la part alta de la cúpula ens cri-

den l'atenció, així com un bon nombre de quadres, retaules i objectes del culte que es conserven dignament. No volem passar per alt l'original tauler amb què l'Abat ordenava i comunicava als freres llurs tasques quotidianes. Sabut és el silenci absolut que guardaven aquests humils cartoixans, sols interromput dues hores la setmana, i encara per a comunicar-se les coses més precises. Isolats individualment en llurs cambres, a l'obra-dor i al jardí, es passaven la vida dedicats a l'oració constant, alternada amb el treball. Per no trencar aquesta severíssima regla, l'Abat enginyà l'esmentat tauler, que amb un cert nombre de clavilles, representativa cadascuna d'elles del respectiu frare, i un eixam de forats, indicadors també cadascun de les diferents tasques a fer, sols havia de disposar-ne la col.locació segons convenia i de manera que els ordenats fossin sabedors, sense obrir boca, d'allò que els era encomanat per llur superior. Ens permetem suggerir a la digníssima i benemèrita Junta de l'Orfeó Català un estudi profund d'aquest curiós i pràctic artefacte, qui sap si potser d'utilíssima aplicació a la sala d'assaigs de la nostra entitat coral, amb notori alleugeriment del treball pacient del Mestre-Director!

Continuem retallant més tiquets i entrem a visitar les cel·les que foren un dia ocupades per Chopin, avui convertides en museu necrològic del músic polonès. Autògrafs, dibuixos, cartes, etc., alguns objectes personals, així com els dos pianos que utilitzà, són ací exposats i presidits pel bust juvenívol i romàntic del geni malaurat. Hom ha tractat de conservar el jardí de l'estança amb la major fidelitat a l'època, i és verament encisador! Hi abunden plantes i flors que s'emmirallen en l'aigua quieta de la minúscula piscina. El panorama que s'albira d'ací estant és magnífic. Els ametllers emplenen els dos vessants que formen la vall i que, perdent-se suaument, es confonen a l'horitzó amb la blavor de la mar. Camina el rellotge, i insistentment el nostre guia ens va apressant a finir la visita. Obedients, tornem a

ocupar els autoòmnibus, i, abandonant Valldemosa, ens endinsem més cap a la serra. Arribats dalt a la collada, s'inicia el descens, i un esclat de llum i de verdor fereix la nostra vista! La mar Mediterrània, ampla i infinita, sota un sol ardent que hi bat de ple, reposa quietament, tot retallant la costa sinuosa que s'enfila serra amunt, sia atapeïda de verd boscatge, o resseca i agresta, tallada en cingleres i penyals imponents!

Parada breu a Miramar. Des del seu mirador podem contemplar a vista d'ocell la Costa Brava mallorquina en una gran extensió, amb les seves cales acollidores vorejades de roquissers altíssims i penetrants dins la mar, desafiadors de mil tempestes i sempre victoriosos! Maquinalment establim comparança amb la nostra costa catalana, tan joliva i riallera, que, si bé de menors proporcions, creiem que és més rica i més variada de color i de contrastos de llum. Ací la terra respon al seu origen volcànic, d'un to grisenc homogeni, excepte de colorit. No volem restar mèrits amb aquestes lleugeres observacions a la costa mallorquina, ja que sols per la seva gegantina grandiositat s'imposa fortament i omple d'admiració el vianant. Altra vegada de camí, albirem als nostres peus la gran Foradada, que emergeix enmig de la mar! També les possessions de l'Arxiduc, bonica construcció estratègicament emplaçada enmig d'una tupida verdor, entre cel i aigua. Passem per Deià, poble net i polit, com un pessebre enfilat damunt les penyes entre el giravoltar de la carretera i fent-nos terra endins i giravoltant constantment, al fons de la vall, coronada per altes muntanyes, apareix Sòller, tota escampadissa i blanca, talment un ramat d'ovelles en plena pastura. Anem davallant i al cap de poc ens trobem ja al cor de Sòller, on parem per uns breus instants. Veritablement, el nom d'aquesta petita ciutat, derivat de la seva toponímia, no pot ésser més ben aplicat, car pel seu enclotat emplaçament, envoltada arreu per les serres, apar talment una olla de descomunals proporcions.

El nostre guia diligent ordena la partida immediata, i con-

tinuem el camí devers el port, no gaire distant. Poc abans d'arribar-hi uns sentinelles militars ens inviten a fer lliurement de tots els aparells fotogràfics, en evitació de possibles indiscrecions, descobridores dels secrets (?) que enclou aquella importantíssima (?) base naval. En compensació, no obstant, hem observat que hom pot adquirir còmodament unes magnífiques col·leccions de postals, curosament editades, que us mostren repetidament i fidelment tot allò que us és vedat fotografiar. Misteris!!! Tantes i tantes vegades hem usat de superlatius, que se'ns fa difícil trobar paraules per a descriure la impressió que causa el bonic i diminut port de Sòller. Completament circular, és resguardat en totes direccions per muntanyes circumdants, totes plenes de verdor, i encerclat per una platja suau i fina on descensen infinitat de barques acolorides davant del barri pescador que s'agrupa al fons tot blanquinós. Les edificacions militars de la base naval trenquen en absolut l'encís juganer d'aquesta obra meravellosa de la Natura, i no podem comprendre'n la valua estratègica, car la poca profunditat de les aigües no permet d'aixoplugar vaixells de tonatge mitjà. Ens traslladem a un amable i acollidor hotel situat arran de mar, on fem l'encàrrec d'un dinar de circumstàncies a la marinera, disposats a treure'ns el regust del desencís sofert a Porto-Cristo. Aprofitem l'estona d'espera per a passejar tranquil·lament i, no podem evadir la temptació de banyar-nos en aquelles aigües transparents i quietes que us hi inviten amablement. No detallarem pas el menú del substanciós dinar que ens fou excel·lentment servit, per tal de no incórrer en vulgar fatxenderia; però sí que volem fer constar que els nostres desigs gastronòmics restaren plenament satisfets!

II - Prestissimo.

Entre els vapors i el fum de l'extint dinar es deixa sentir la veu del nostre guia demanant insistentment que tothom ocupi el seu lloc al cotxe per tal d'emprendre el retorn tot seguit.

Així ho fem, i altra vegada tornem a rodar carretera enllà. Recollim els estris fotogràfics i comencem a enfilem-nos serra amunt entre volts i giravolts, cada vegada més pronunciats. La sortida de Sòller per la part de muntanya ofereix la particularitat que, per guanyar l'alçada de les serres que l'envolten, la carretera serpenteja inacabable fins a guanyar la collada. Mentre ascendim, repetidament a dreta i esquerra veiem la ciutat al fons de la vall, que s'enxiqueix més i més, fins que la perdem de vista en tornar el vessant oposat que, també en giragonses, descendeix fins a trobar la plana, que travessem a tota velocitat entre immensos camps d'oliveres. Penúltima etapa de l'excursió: Raxa! Desviant-nos un xic de la ruta, fem una ràpida visita als jardins d'aquesta propietat, de regust totalment arabesc i que fou cedida pel Conqueridor a un cèlebre Cardenal, el nom del qual no recordem. Aquest alt dignatari de l'Església la restaurà i l'embellí notablement amb una magnífica col·lecció d'escultures gregues i romàniques, que, disposades pels jardins i en llocs estratègics, embelleixen extraordinàriament el conjunt de les plantes, flors i aigües que pròdigament podem admirar!

A remarcar, l'exquisida escala de pedra que, encapçalada per un bonic grup escultòric, descendeix entre belles i clàssiques figures, amb el joc de l'aigua que canta saltadora a ambdós costats i l'extensa i nítida piscina d'aigües immòbils on l'esmentat cardenal solia practicar tota mena d'exercicis aquàtics, als quals segons contem, era molt afectat. També enclou aquesta residència la cambra que en el segle XVI habità Santa Catalina Thomàs i que es conserva amb la senzillesa i l'austeritat en què visqué aquesta santa. Moltes i moltes altres coses ràpidament desfilen pels nostres ulls sense poder entrar en detalls, ja que no ens podem torbar a causa de la justesa del temps.

De mica en mica hem anat exhaurint el contingut del carnet turístic: només resta el darrer tiquet, equivalent a la gratificació per al nostre guia-conductor. L'arrenquem solemnement i

el fem a mans del seu destinatari que, gorra en mà, ens dispensa una salutació de comiat molt semblant a una dècima naldalenca tot fent vots perquè el viatge ens hagi estat plaent. Emprenem la tornada definitiva i aviat arribem a Palma.

III - Fuga.

D'arribada trobem a l'hotel completament bloquejat i se'ns fa difícil traspasar la barricada de capes i més capses d'ensalmanades que, amuntegades, emplenen l'espaiós vestíbul. Qui més qui menys ha formulat els seus llaminers encàrrecs, els quals col·lectivament, impressionen per llur volum. Preparem els equipatges, puix que l'hora de partir s'atansa. Sopem amb poca gana. En canvi, podem observar que, preventivament, molta gent ingereixen pastilles contra el mareig, el record del viatge de vinguda éssent encara recent, i Déu faci que no es repteixi! Mentrestant ens són transportats a bord els equipatges respectius, i ben aviat vindran a cercar-nos els autocars per traslladar-nos-hi a nosaltres. Nosaltres, però, optem per no esperar els vehicles, i, tot passejant, fem via devers el port, on està ancorat el Ciudad de Palma, que ens espera. Des d'aquest passeig marítim donem un adéu de comiat a aquesta terra daurada que ens ha acollit amablement i ens ha proporcionat uns quants dies de gaudi intens, d'inesborrable record! Va arribant la nostra gent, conduïda pels autocars, la qual, immensament carregada, embarca amb tot ordre i ocupa les cabines respectives, mentre comença a esllanguir el dia i el sol s'amaga darrera les muntanyes en una magnífica posta de reflexos de mil colors!

Un gran nombre d'amics vénen a acomiadar-nos amb mostres de gran efusió. L'hora de partir és arribada! Sonen els tocs de sirena de ritual i la nau emprèn la marxa entre un esclat de crits i el voleiar de mocadors que va perdent-se gradualment a mesura que s'allarga la distància que ens separa. Adéu-siau!!!. Aquest darrer adéu, de comiat, que amb emoció ha pujat als nos-

tres llavis, voldriem substituir-lo per un encoratjador "a reveure!!". Silenciosament fem vots perquè Déu, que disposa totes les coses, vulgui que aquest fervent desig nostre esdevingui una realitat.

Som fora port, i un reduït nombre d'incondicionals ens acomiada des de l'extrem de l'escullera que va allunyant-se cada vegada més, embolcallada d'ombres. Llisca suau l'onatge, sense cap mena de bressoleig, i la nau enfila la mar lliure, mentre la darrera llum del dia retalla la silueta de les muntanyes, que lentament van desapareixent. Es de nit. La lluna, en el seu quart creixent produeix una irisació argentada damunt les aigües, i el llampegueig intermitent del far de la Dragonera ens va donant el darrer comiat fins a extinguir-se totalment.

Anem fent camí i podem observar nombrosos grups que, alegrement escampats per la coberta, comenten les incidències de l'excursió amb tota mena de contalles, que són celebrades amb grans riallades per la gent jove. El nostre President, senyor Renart, aprofitant l'avinentesa de viatjar de retorn amb nosaltres el jove i il·lustríssim senyor Bisbe de Palma, l'acompanya bo i il·lustrant-lo degudament de l'obra de l'Orfeó i fent-lo coneixedor de les essènciesⁱ de les finalitats socials, culturals i artístiques de la nostra entitat, de les quals resta no pas poc meravellat. A mesura que transcorre la nit, calmosa i estelada, la quietud plana damunt del vaixell, ja que gairebé tothom s'ha retirat a descansar!. La fatiga i l'imperceptible gronxament de la nau conviden a una dormida reconfortant. Prop de les dues, una tímida i llunyana llumeneta comença a distingir-se entre la negror que ens envolta. Aquesta llum va creixent més i més, fins a convertir-se en un enfilall de punts brillants que sembla que llisquin quietament damunt l'aigua: és el vaixell-correu de Mallorca, que s'encreua a mig camí amb el Ciudad de Palma, a una distància aproximada d'un quilòmetre, i que, un cop ha passat davant nostre, s'allunya lentament fins a perdre's totalment en la foscor. Restem

solitaris i, amb l'ajuda d'unes quantes cigarretes, resistim la son, que ens vol vèncer, car volem contemplar novament l'espectacle de l'eixida del sol en alta mar. L'oratge fi que comença a sentir-se és signe anunciador que la llum del nou dia no és tardana, i, efectivament, al cap de poca estona comença a clarejar. Els núvols, que pel cantó de llevant cobreixen tot l'horitzó es tenyeixen de porpra. Apunta tímid l'astre-rei, que ascendeix lentament com un disc flamejant i per breus instants ens envia els seus reflexos daurats i es fa fonedís tot seguit darrera les atapeïdes nuvolades. La claror va en augment, i una calitja espessa cobreix tota la costa catalana, que ja hauriem de contemplar fa estona, però que resta invisible al nostre esguard. Mentrestant ha tornat a animar-se la coberta, car han estat molts els qui no han volgut deixar-se perdre aquest fenomen quotidià, sempre bell i extasiador! Aviat arribarem a terme del nostre viatge i molta gent preparant-se per al desembarc comença a fer aparició amb els equipatges.

Sobtadament, el massís del Montjuïc es destaca entre la boira i a poc a poc l'extrem del port, amb la silueta inconfundible de la nostra Barcelona al fons, va destriant-se suaument. El vaixell alenteix notablement la velocitat una vegada és dins el port i, després d'una breu maniobra, encara davant del seu parador habitual, on una bona colla d'amics matiners ens esperen.

Desembarquem, però abans de la sortida cal afilerar-nos per a passar revisió de tots els equipatges, tasca que porten a cap uns no massa diligents carrebiners amb tota parsimònia i escrupolositat. Creiem definitivament acabades totes les formalitats burocràtiques; però no: manca encara el darrer control, a càrrec d'uns malcarats "burots" que, bo i endossant-nos un tiquet que diu "Pollería y Caza", pretenen cobrar-nos un impost per les ensaïmades de què som portadors. Ens resistim a aquesta pretensió protestant enèrgicament de la il·legitimitat d'aquest arbitri; però no aconseguim d'aclarir-ho, no encertant a endevinar quina

relació pòt existir entre l'aviram i les ensaïmades, si no és pels hipotètics ous que possiblement es deuen invertir en l'elaboració de les mateixes.

L'excursió s'és acabada. "Roda el món i torna al Born" diu la dita, i, certament, ja tornem de nou a ésser a casa amb tota felicitat! Sols ens resta regradar Déu Nostre Senyor pels seus benifets, tot demanant-li que vulgui continuar prodigant damunt nosaltres, de l'Orfeó i de la nostra Pàtria la seva gràcia omnipotent per sempre i mentre en siguem mereixedors. Així sia!

I com que totes les coses d'aquest món un dia o altre ve que s'acaben, posem punt final a aquesta ja massa llarga ressenya, en la qual l'autor confessa noblement que no creu que tingui altre mèrit que el d'haver sintetitzat, amb la màxima bona fe, les impressions íntimes i col·lectives de tots els qui hem realitzat aquesta bella excursió i que ens honorem pertanyent al nostre ben amat Orfeó Català.

I, parodiant el genial Príncep dels clàssics castellans, afegeix :

FORSE ALTRI CANTERA CON MIGLIOR PLETTRO.

Fi.